

7. Polishchuk O. Accounting and analytical support for the management of production stocks of agricultural enterprises. Market infrastructure. 2020. No. 42. P. 367—371.

8. Suk L. K. Financial accounting: [learning book] / L. K. Suk, P. L. Bough. — K.: Znannia, 2016. — 663 p.

9. Temchenko T. A. Chvertko L. A. Problems of inventory accounting and directions for its improvement at the enterprise. Economic horizons. 2017. No. 1(2). P. 48–56.

10. Tkachenko N. Accounting and financial accounting at enterprises of Ukraine: a textbook for students of economics. special higher education institutions. — 6th ed. — Kyiv: A.S.K., 2018. — 784 p.

Стаття надійшла до редакції 09.03.2023

УДК 657

JEL Classification M410

DOI 10.33111/EE.2023.50.MamontovaN_LutsyshynaV

N. Mamontova

Doctor of Economics, Professor, the Department of Finance, Accounting and Audit, National University «Ostroh Academy»

Н. А. Мамонтова

д.е.н., професор кафедри фінансів, обліку і аудиту, Національний університет «Острозька академія»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2477-6335>

V. Lutsyshyna

student of the Faculty of Economics, specializing in Accounting and Audit of National University «Ostroh Academy»

В. М. Луцишина

студентка економічного факультету, спеціальність «Облік і оподаткування», Національний університет «Острозька академія»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0820-6881>

ІНТЕГРОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

АНОТАЦІЯ. У статті систематизовано та узагальнено підходи до трактування терміна «інтегрована звітність», які найчастіше використовуються науковцями для визначення його економічної сутності. Проаналізовано основні підходи і принципи інтегрованої звітності. Представлено різні складові звітності і розкрито сутність

звітних показників, які використовуються керівництвом для прийняття відповідних управлінських рішень. Визначено основні проблеми і передумови складання інтегрованої звітності у вітчизняних компаніях.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інтегрована звітність, спрощена фінансова звітність, типові форми, етапи, аналіз, глобальний договір, динаміка.

INTEGRATED FINANCIAL REPORTING: PECULIARITIES OF FORMATION AND PROSPECTS FOR IMPLEMENTATION

ANNOTATION. Over the past twenty years, a new model of integrated financial reporting has been gradually emerging, aimed at providing financial and non-financial information for entities engaged in the effective management of companies or individual business units on the basis of sustainable development. The information needs of users and, accordingly, preparers of integrated reporting to meet these needs are so diverse and voluminous that information chaos arises when receiving information from different departments of an enterprise. Currently, the concept of integrated reporting is gradually being introduced into the practice of large companies, but this process has not yet become widespread due to a number of theoretical, methodological and organizational difficulties. In this study, the authors systematizes and summarizes the approaches to the interpretation of the concept of «integrated reporting», which are most often used by scholars to determine its economic essence. Research methods. The abstract and logical method was used to systematize and analyze the study, and the method of comparative analysis was used to compare the types of reporting. Results. The article analyzes the main approaches and principles of integrated reporting. Its components are presented and the essence of the reporting indicators on the basis of which management makes appropriate management decisions is revealed. The main problems and prerequisites for the preparation of integrated reporting in domestic companies are identified. Prospects: The widespread introduction of integrated reporting into the practice of domestic companies will help improve the business environment, allow companies to enter the global capital markets and attract investments, focus on the future and forecasts, feel the risks and opportunities, analyze activities more effectively and make more efficient decisions.

KEY WORDS: integrated reporting, simplified financial statements, standard forms, stages, analysis, global agreement, dynamics.

Вступ. Сьогодні світова економіка розвивається під впливом глобалізації, стрімкого поширення новітніх комунікаційних та інформаційних технологій, зростаючої загрози глобальних фінансових криз. Ці фактори мають безпосередній вплив і на ідеологію бізнесу, який прагне відповідати соціальним, демократичним та етичним цінностям. Ці умови сприяють оптимізації системи звітності, яка б відповідала сучасним вимогам і задовольняла інформаційні потреби широкого кола користувачів.

Традиційна фінансова звітність за формою і змістом містить лише інформацію про історичні факти фінансового стану та результатів діяльності підприємства, що значно звужує коло питань, які можуть бути вирішені на основі аналізу фінансових коефіцієнтів, що містяться в ній.

Крім попиту на фінансові показники, ключові зацікавлені сторони зосереджують увагу на таких ключових аспектах бізнесу, як соціальна значущість, екологічна чутливість, майбутні результати діяльності і стратегічний погляд на ризики та можливості суб'єкта господарювання. У цьому контексті у світовій практиці активно впроваджується інтегрована звітність, що поєднує фінансові та нефінансові аспекти оцінки діяльності суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. Метою цього дослідження є визначення особливостей інтегрованої фінансової звітності та опис варіантів її впровадження.

Результати. Дослідженню питання питань сталого розвитку та інтегрування обліку присвячена низка праць українських вчених: К. Безверхий [1], І. Белова [2], С. Голов [3], Т. Єфіменко [4], О. Костенко [5] та О. Нестеренко [6].

Фінансова звітність є основним джерелом інформації для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Фінансова звітність складається на основі даних бухгалтерського обліку. Відповідно до статті 2 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», фінансову звітність зобов'язані подавати всі юридичні особи, створені відповідно до законодавства України, а також представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності [7].

Залежно від форми підприємства фінансова звітність може бути повною або скороченою. Склад повної фінансової звітності визначає НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [8], а скорочену — НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [9]. Повну фінансову звітність продають усі підприємства, крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, мікро- і малих підприємств.

Окрім підприємства з числа суб'єктів малого підприємництва мають право складати Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва. Згідно з п. 2 розділу I НП(С)БО 25 це мікропідприємства; юридичні особи, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат відповідно до податкового законодавства [9].

Форми фінансової звітності підприємства включають в себе декілька звітів, які по-різному уявляють фінансове положення справ у компанії. Згідно НП(С)БО 1 фінансова звітність підприємств складається з:

1. балансу (Звіту про фінансовий результат). Типова форма № 1 (для малих підприємств Форма № 1-м) — одна з основних для компаній. У бухгалтерському балансі відображаються активи і пасиви компанії;

2. Звіту про фінансовий результат (Звіт про сукупний дохід). Типова форма № 2 (для малих підприємств Форма № 2-м) заповнюється на підставі фактичних даних результативності роботи компанії;

3. Звіту про рух грошових коштів. Типова форма № 3 — вид звітності, який відкриває інформацію про рух грошових коштів організації в будь-якій валюті;

4. Звіту про власний капітал. Типова форма №4 вважається доповненням до бухгалтерського балансу і дає пояснення, які зміни відбулися в структурі капіталу компанії;

5. Примітки до фінансової звітності. Типова форма № 5 — звіт про цільове використання коштів відображає надходження грошових коштів та структуру їх витрачання [8].

На протигагу традиційній фінансовій звітності було запроваджено інтегровану фінансову звітність. На думку більшості експертів, концепція інтегрованої фінансової звітності була започаткована у 2000 р. [6, с. 18], коли з'явилися перші інтегровані фінансові звіти та була офіційно опублікована перша версія Керівництва зі звітності у сфері сталого розвитку GRI, що містить методичні рекомендації щодо процесу підготовки інтегрованих звітів. Починаючи з 2000 р. Керівництво зі звітності у сфері сталого розвитку GRI постійно вдосконалювалося та доповнювалося новими версіями і наразі охоплює чотири покоління стандартів GRI. Того ж року було започатковано Глобальний договір ООН, який проголошує десять базових принципів, спрямованих на розвиток концепції корпоративної соціальної відповідальності та передбачає адекватне звітування компаній про реалізацію такої ініціативи.

Інтегрована звітність — це поєднання елементів фінансової та нефінансової звітності, спонукаючи організації замислитися над тим, як усі їхні ресурси разом створюють цінність.

Інтегрована звітність надає інформацію про ефективність використання або впливу підприємства на різні види капіталу (фінансовий, виробничий, людський, природний), а також про здатність організації створювати цінність для себе та зацікавлених сторін, забезпечує стратегічні орієнтири її розвитку на різні періоди та слугує джерелом повної інформації, необхідної користувачам інтегрованої звітності для прийняття рішень.

Ключові елементи інтегрованого звіту, що складають його зміст, описано в табл. 1.

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

Структурні елементи	Зміст
Огляд організації та зовнішнє середовище	Об'єкт діяльності організації та умови, в яких вона працює, її місія та стратегія, вплив правових, комерційних, соціальних і політичних міркувань
Управління	Опис структури управління організації та її здатності створювати цінність у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі
Бізнес-модель	Опис системи (процесу) трансформації ресурсів між комерційними видами діяльності в конкретні продукти та результати для досягнення стратегічних цілей
Ризики та можливості	Виявлення ризиків, які існують в організації, їх оцінка та заходи, що вживаються для управління ними
Стратегія та розподіл ресурсів	Керівні принципи та методи для коротко-, середньо- та довгострокового розвитку організації
Результати діяльності	Факти та прогнози кількісних та якісних результатів діяльності організації (наприклад, у вигляді збалансованої системи показників)
Перспективи на майбутнє	Потенційні труднощі та невизначеності у впровадженні стратегії та їх потенційний вплив на організацію
Основні засади підготовки та презентації звіту	Опис процесу визначення суттєвості організації, меж звітності та методів, що використовуються для визначення оцінки суттєвих факторів
Загальні рекомендації щодо підготовки звіту	Компанія повинна описати природу факторів, не розкриваючи інформацію, яка може зашкодити конкурентній перевазі, розкриття інформації про види капіталу

Джерело: створено автором на основі [6].

Існує три загальні підходи до створення стандартизованих звітів. Перший базується на Глобальному договорі і передбачає підготовку звіту про прогрес у впровадженні принципів Глобального договору ООН. Другий — на системі Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) і передбачає підготовку Звіту зі сталого розвитку, який розкриває інформацію про діяльність компанії не лише в економічній сфері, а й в екологічній, соціальній та управлінській. В економічній сфері розкривається інформація про економічні показники, статус і присутність на ринку, практику закупівель тощо. У соціальній сфері враховується система показників, пов'язаних із трудовими відноси-

нами, охороною праці, правами людини, відносинами з суспільством і відповідальністю за продукцію. Третій підхід передбачає використання системи звітності, що базується на Міжнародному стандарті інтегрованої звітності та ґрунтується на принципах стратегічної спрямованості, перспективності, структурованості та зрозумілості інформації, достовірності та релевантності, урахування очікувань зацікавлених сторін. Відмінною рисою такого підходу є лаконічність подання інформації [5]. Вони вважають, що інформація в інтегрованих звітах має більшу цінність для користувачів, ніж стандартна фінансова звітність, адже користувачам потрібні звіти, які відображають зв'язки між стратегічною, управлінською, операційною, фінансовою та нефінансовою інформацією.

Сьогодні інтегровані звіти готують майже всі великі світові компанії. Наприклад, каталог корпоративних звітів Corporate Register.com [10] містить 176 772 звіти від майже 26 тис. організацій зі 150 країн світу. Найбільшу кількість звітів випускають організації США, Великої Британії, Японії, Німеччини, Іспанії, Франції та Італії, значно випереджаючи всі інші країни. Наприклад, у 2021 р. організації зі США опублікували 2364 звіти, компанії з Великої Британії — 897, Польщі — 69, а з України — лише 11 (рис. 1).

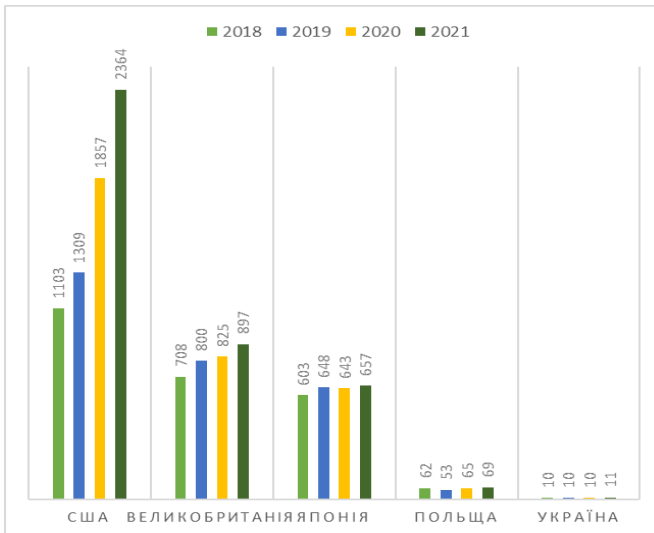

Рис. 1. Динаміка кількості опублікованих інтегрованих звітів у деяких країнах світу порівняно з Україною протягом 2018–2021 рр.

Джерело: складено автором за даними Corporate Register.com [10].

Однак розвиток національної мережі Глобального договору ООН (ГД ООН) [11], метою якого є просування корпоративної соціальної відповідальності та підтримка бізнес-спільноти у подоланні викликів глобалізації та створенні стабільнішої економіки, стимулював розвиток нефінансової звітності в Україні.

Наразі підписантами та учасниками Глобального договору в Україні є 114 компаній, серед яких Група компаній «Фокстрот», ДТЕК, «Київстар», «Ернст енд Янг», «Уклон», Центр «Розвиток КСВ», «Метінвест», «Фонд Кличко», «Метрополітен», «Укргазвидобування» та інші. Так, 90 % нефінансових звітів, опублікованих в Україні за останні роки, — це звіти членів громадської ради, але оприлюднення екологічних, економічних та соціальних досягнень бізнес-спільноти ще не стало поширеною практикою.

Мережа Глобального договору ООН в Україні є офіційним представником Глобального договору ООН — спеціальної ініціативи Генерального секретаря ООН та найбільшої у світі асоціації відповідального бізнесу, яка заохочує компанії формувати свої дії та стратегії відповідно до Цілей сталого розвитку та десяти універсальних принципів у сфері прав людини, праці, навколишнього середовища та протидії корупції.

Організація об'єднує 12 тис. компаній і 3 тис. неприбуткових організацій у 69 локальних мережах у 165 країнах світу [11].

Концепція інтегрованої звітності в Україні перебуває на етапі становлення, який характеризується динамічними змінами в розумінні її сутності, призначення та застосування. Інтегрована звітність — це нова форма звітності, яка дозволяє компаніям розширити свою інвестиційну діяльність та знайти нові джерела капіталу. Вона покликана подолати розрив між фактичним змістом корпоративної звітності та очікуваннями інвесторів. Розвиток культури інтегрованої звітності та прийняття інтегрованого мислення, спрямованого на ефективне та продуктивне розміщення капіталу, сприятиме фінансовій стабільності та сталому економічному розвитку як наріжному каменю ділової практики.

Висновки. Дослідження показує, що підготовка інтегрованої звітності потребує часу і тому широко використовується компаніями в країнах з розвинутою економікою та провідними українськими компаніями. Сьогодні інтегровані звіти готують майже всі великі світові компанії, найбільше у США, Великій Британії, Японії, Німеччині, Іспанії, Франції, Італії, Нідерландах, Швеції та Бразилії. Натомість в Україні у 2021 р. було подано лише 11 звітів. Це можна пояснити тим, що в Україні не розроблено методологічного інструментарію для підготовки інтегрованих звітів.

Інтегрований звіт показує зв'язок між стратегією компанії, фінансовими показниками та соціальним, економічним і природним середовищами, а також відображає інформацію про стратегію компанії та її потенціал для сталого розвитку.

Узагальнення показало, що інтегрована звітність має багато власних специфічних елементів, серед яких опис діяльності та бізнес-моделі компанії, середовища, в якому вона функціонує, її ризиків і потенціалів, стратегічних цілей і стратегій їх досягнення, корпоративного управління та винагороди тощо, які додатково слугують методологічною основою для визначення змісту інтегрованого звіту.

Отже, інтегрована звітність — це не лише новий напрям у системі бухгалтерського обліку. Вона вимагає переосмислення традиційної системи звітності та впровадження інтегрованого мислення, яке може надати важливу підтримку різним користувачам інтегрованої звітності в розумінні інформації про діяльність компанії зі створення вартості. Більше того, оскільки інтегрована звітність передбачає принципово інший підхід до складання звітності та покликана надавати прозорішу інформацію, вона буде затребуваною в найближчі десятиліття.

Література

1. Безверхий К. Генезис інтегрованої звітності у світі. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2017. № 3 (85). С. 87–96.
2. Белова І., Семенишена, Н. Інтегрована звітність інституційних одиниць: інтерпретаційне поле концепту. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. № 1 (2). С. 16–32.
3. Голов С. Ф., Костюченко В. М., Кузіна Р. В. Інтегроване звітування: концепція, методологія та організація: моногр. Херсон: Вид. дім «Гельветика», 2018. 252 с.
4. Єфименко Т. І. Запровадження корпоративної звітності в контексті імплементації в Україні законодавства ЄС: моногр.; Т. І. Єфименко, Л. Г. Ловінська, Я. В. Олійник, Т. А. Бондар, М. В. Кучерява. К., 2017. 293 с.
5. Костенко О., Кравченко О., Овчарова Н., Олексіч Ж., Дмитренко А. Інтегрована звітність у процесі прийняття інвестиційних рішень: бібліометричний аналіз наукового ландшафту. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. Vol. 7. No. 2. С. 141–159.
6. Нестеренко О. О. Інтегрована звітність: теорія, методологія, практика: моногр. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2018. 410 с.

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#n14>

10. Global CSR Resources. Corporate Register. URL: <https://www.corporateregister.com>

11. Глобальний договір ООН в Україні. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/gd-oon-v-ukraini/>

References

1. Bezverkhyi K. Henezys intehrovanoi zvitnosti u sviti. Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu, 2017. [in Ukrainian].

2. Belova I., Semenushena, N. Intehrovana zvitnist instytutsiinykh odnyts: interpretatsiine pole kontseptu. Instytut bukhgalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii, 2020. [in Ukrainian].

3. Holov S. F., Kostiuchenko V. M., Kuzina R. V. Intehrovane zvituvannya: kontseptsiia, metodolohiia ta orhanizatsiia: monohr. Kherson: Vyd. dim «Helvetyka», 2018. [in Ukrainian].

4. Iefymenko T. I. Zaprovadzhennia korporativnoi zvitnosti v konteksti implementatsii v Ukraini zakonodavstva YeS: monohr.; T. I. Yefymenko, L. H. Lovinska, Ya. V. Oliinyk, T. A. Bondar, M. V. Kucheriava. K., 2017. [in Ukrainian].

5. Kostenko O., Kravchenko O., Ovcharova N., Oleksich Zh., Dmytrenko A. Intehrovana zvitnist u protsesi pryiniattia investytsiinykh rishen: bibliometrychnyi analiz naukovooho landshaftu. Agricultural and Resource Economics, 2021. [in Ukrainian].

6. Nesterenko O. O. Intehrovana zvitnist: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohr. Kharkiv: Vydavets Ivanchenko I. S., 2018. [in Ukrainian].

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. [in Ukrainian].

8. Natsionalne polozhennia (standart) bukhgalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti»: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 r. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. [in Ukrainian].

9. Natsionalne polozhennia (standart) bukhgalterskoho obliku 25 «Sproshchena finansova zvitnist»: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid

25.02.2000 r. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#n14>. [in Ukrainian].

10. Global CSR Resources. Corporate Register. URL: <https://www.corporateregister.com>.

11. Hlobalnyi dohovir OON v Ukraini. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/gd-oon-v-ukraini/>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.03.2023

УДК 336.7:336.2

JEL Classification G24, E62

DOI 10.33111/EE.2023.50.Botsman Y

Yu. Botsman Ph.D. Student at the Department of Finance, Banking and Insurance, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

*Ю. О. Боцман
аспірант кафедри фінансів
імені Віктора Федосова,
Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4338-322X>

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА РИНКУ ОВДП

АНОТАЦІЯ. Розглянуто аспекти діяльності банківських установ на ринку облігацій внутрішньої державної позики в Україні, що свідчать про їх значну роль на цьому сегменті ринку державних цінних паперів. Встановлено, що протягом досліджуваного періоду банки займали одну з лідируючих позицій в структурі власників ОВДП. А дослідження частки ОВДП в активах вітчизняних банків показало, що вона перебуває на достатньо високому рівні. Виокремлено діяльність банків як первинних дилерів і торговців цінними паперами з найбільшим обсягом виконаних та укладених біржових контрактів з облігаціями внутрішньої державної позики.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: банки, фондовий ринок, державні цінні папери, облігації внутрішньої державної позики, військові облігації.

ACTIVITIES OF BANKS ON THE DGB MARKET

ANNOTATION. The article focuses attention on the study of securities placed exclusively on domestic capital markets and highlights the role and importance of banks in this case. First, the work analyzed the essence of the functioning of domestic government bonds. DGB belongs to debt securities that are sold to primary dealers and their clients on the primary market to finance the needs of the state budget. The work specifies the requirements for banks that can be primary